

АЛОМОРФІЗМ ТА ІЗОМОРФІЗМ АНГЛІЙСЬКОГО І РОСІЙСЬКОГО КОМП'ЮТЕРНОГО ДИСКУРСУ

КОТОВСЬКА О. В.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Людина сприймає комп'ютерний світ опосередковано, за допомогою інструментів пізнання, які відіграють активну роль у концептуалізації дійсності. Розвиток комп'ютерних і телекомунікаційних систем радикально змінює дискурсивний ландшафт культури. У сучасній культурі виник новий тип дискурсу – комп'ютерний. Він асимілює інші види дискурсу й має свій особливий механізм знакопородження. Крім того, він формує особливий тип віртуальної ідентичності й має складну, полідискурсивну будову.

Комп'ютерний дискурс виник одночасно з появою електронно-обчислювальних машин [12]. В Україні також почала складатися специфічна мова, якою спілкуються комп'ютерники. Поширення персональних комп'ютерів і Інтернету залучило до цієї сфери широкі верстви населення. Порівняно молодий вік спеціалістів, які зайняті у цій сфері професійної діяльності, а також популярність комп'ютерів у молодіжному середовищі, визначають моду на них серед користувачів.

У сучасній лінгвістиці вивчення комп'ютерного дискурсу здійснюється з різних позицій. Зокрема вже здійснено: 1) *структурно-семантичний аналіз* комп'ютерного дискурсу як цілісного явища і встановлення зв'язку між значеннєвими й формальними частинами дискурсу [1; 2; 11]; 2) *культурологічний аналіз* комп'ютерного дискурсу як комплексного явища сучасної культури, 3) *комунікативний аналіз* комп'ютерного дискурсу як явища письмового відображення усного мовлення у віртуальній комунікації з урахуванням ситуативних характеристик спілкування [3; 4]; 4) *прагматичний аналіз* комп'ютерного дискурсу як явища, пов'язаного з впливом суб'єктів один на одного за допомогою мовного коду [11; 12]; 5) *соціально-психологічний аналіз* комп'ютерного дискурсу, що має за мету встановлення дискурсивних категорій різного порядку, що відображають психологічні характеристики комп'ютерної особистості [4; 5].

Комп'ютерний дискурс інтерпретується як система, що характеризується наступними загальнодискурсивними ознаками: 1) динамічністю та процесуальністю; 2) комунікативністю; 3) персоніфікованістю; 4) ситуативною зумовленістю; 5) конотативністю; 6) соціальною та культурологічною маркованістю [2, с. 19].

Аналізуючи загальнодискурсивні ознаки, які притаманні і комп'ютерному дискурсу, можна виділити ізоморфні (динамічність та процесуальність; комунікативність; персоніфікованість; конотативність; ситуативна зумовленість) та аломорфні (соціальна та культурологічна маркованість) характеристики, притаманні англійському та російському дискурсу.

Вищезгадані підходи та загальнодискурсивні ознаки взаємоперетинаються і дозволяють розглядати комп'ютерний дискурс віртуальної комунікації з різних позицій. Важливою характеристикою комп'ютерного дискурсу є прагнення одержати відповідну реакцію, про що свідчать багаторазові спонукальні фрази.

Комп'ютерне спілкування – багатогранне і має характеристики, властиві й іншим видам комунікації. Так, у праці О.М. Галічкіної наводяться такі його ознаки: *масштабність* (комп'ютерне спілкування має ознаки масового спілкування з усім світом, міжособистісного спілкування між користувачем і комп'ютером і групової комунікації) [2, с. 19]; *темпоральність* (тривалість комунікативного процесу; комп'ютерне спілкування може бути як стислим (одержання електронної пошти), так і тривалим у часі (участь у конференціях)); *форматність* (комп'ютерна комунікація поділяється на усну (безпосереднє спілкування чи за наявності голосового модему) і письмову (текстова і графічна, тобто передача малюнків, схем і т.д., але не букв)) [2, с. 19]; *адресованість* (комп'ютерна комунікація є актуальною (спілкування з реальними людьми) і віртуальною (спілкування з уявними співрозмовниками).

При цьому специфічний етикет комп'ютерного спілкування часто формулюється у вигляді правил, знання яких допомагає уникнути багатьох неприємностей під час спілкування в Інтернет-середовищі, наприклад: вимога не відхилятися від теми; використання смайликів для пом'якшення категоричності тверджень; форматні обмеження, пов'язані з довжиною листа; заборони на деякі види листів (*chain-letters*); створення листів неприємного змісту, що одержали в комп'ютерному спілкуванні назву “флейм” (англ. *flame* – “спалах”); вимога пройти попередню підготовку перед участю в комп'ютерних конференціях. Все вищесказане можна окреслити як явище ізоморфізму, що використовується в англійському та російському комп'ютерному дискурсі.

Проте, аналізуючи найбільш рельєфні відмінні ознаки, можна зазначити, що комп'ютерний дискурс, як багатожанровий функціональний різновид монологічного і діалогічного мовлення, характеризується цілим рядом специфічних комунікативних засобів. Своєрідність мовного спілкування учасників комп'ютерної комунікації полягає не тільки у використанні професіоналізмів, але й у комбінації лексичних одиниць, що належать до різних стилів і реєстрів, утворених відповідно до прагматичних настанов і цілей спілкування [3, с. 5].

Для лексичного оформлення текстів комп'ютерного дискурсу характерна, насамперед, насиченість мовлення термінами всіх типів. У статті ми виділяємо три групи використання комп'ютерної термінології: 1) специфічні комп'ютерні терміни, вживані тільки людьми, пов'язаними з комп'ютерами (*server, modem, bit, байт*); 2) слова, запозичені комп'ютерною термінологією з інших галузей, що набули іншого значення в комп'ютерному дискурсі (*domain* – у математиці – область або інтервал, у фізиці – домен, у комп'ютерному дискурсі – це заключна частина Інтернетної адреси); 3) загальнолітературні слова, що у комп'ютерному спілкуванні набули термінологічного значення (*flame* – полум'я, яскраве світло, пристрасть, у комп'ютерному дискурсі – “суперечка, що поступово переходить із предмета дискусії на особистості”).

Серед термінів, що вживаються в комп'ютерному дискурсі, широко представлені такі аббревіатури: *PC* – *personal computer*; *IRC* (*Internet Relay Chat*) – спілкування в реальному часі й ін. Найчастіше скорочуються назви установ, організацій, країн і т.д. Відмінна риса аббревіації в комп'ютерних текстах – це скорочення не тільки термінів, але й часто вживаних у розмовному мовленні словосполучень і цілих речень. Наприклад: *AAMOF* = *As A Matter Of Fact*;

GON = God Only Knows ; TTYL = Talk To You Later; TYVM = Thank You Very Much; IMHO = In My Humble Opinion та ін. Оскільки учасники комп'ютерного спілкування – це, як правило, люди, знайомі з математикою, а тому вони переносять вживання формул і різноманітних символів у комп'ютерний дискурс, що дозволяє його максимально стиснути. Наприклад: *PMJI = Pardon My Jumping In* тощо. Лімітивність – це соціальна функція, зміст якої – обмежити коло учасників спілкування. На наш погляд, аббревіатури в комп'ютерних текстах можна назвати “кодovими”, бо вони відомі тільки учасникам спілкування в комп'ютерному середовищі і для недосвідченого користувача перетворюються на таємну мову [8, с. 37].

Комп'ютерне спілкування характеризується рядом ознак на рівні загальноживаної лексики: 1) інкрустацією англійських висловів у латинському написанні (*Привет All!*; *Пришли мні file, plz*); 2) транслітерацією і транскрипцією для передачі англійських слів (*мануал* – від англ. *manual*; *спам* – від англ. *Spam*; *гейт* – від англ. *gate*, *субж* – *subj*); 3) словотворчим і семантичним калькуванням (*железо* – *hardware*); 4) грою англійських слів (найчастіше з метою створення гумористичного ефекту (*бебеска* – *BBS – Bulletin Board System / Система Електронных Объявлений*; *яга* – *EGA – Enhanced Graphics Adapter*) [8, с. 38].

Привертають до себе увагу гібридні утворення на морфологічному рівні.

Російський комп'ютерний жаргон, похідний від комп'ютерних термінів і жаргонних слів англійської мови, характеризується великою розмаїтістю форм, розвиненими синонімічними і словотворчими рядами, незрівнянно більш високим емоційно-експресивним забарвленням, ніж англійський. При цьому основна маса слів містить жартівливо-іронічну, негативну оцінку. В англійському комп'ютерному жаргоні переважає метафоричний і метонімічний перенос, не пов'язаний, як правило, зі словотворчими діями, а сама виразність слів значно нижча. Багато жаргонних виразів не виходять за рамки літературної норми (*Trojan horse / Троянский кінь* – приховані команди, введені у вже існуючу програму, яка до певного моменту працює нормально). В російських жаргонізмах важливу роль відіграють звукові асоціації (*клавіатура* – *клава*, *мил* – *e-mail* і ін.). У появі таких слів наявний елемент гри, привабливий для молоді. Вони обіграють звучання слова, вишукуючи найбільш виразний, жартівливо-іронічний варіант [5, с. 39].

Порівняльний аналіз графіки комп'ютерного дискурсу дозволив встановити, що в комп'ютерному спілкуванні, поряд із традиційними графічними засобами, виробилися і специфічні: багатократне повторення знаків оклику і питання; багатократне дублювання тієї самої букви; використання смайликів; виділення великими буквами цілих речень; зірочки, що заміняють брутальне слово. Ці явища відбивають, по-перше, підвищену емоційність та експресивність комп'ютерного спілкування, і, по-друге, дотримання певного етикету спілкування (внутрішня і зовнішня цензура). Незважаючи на відмінності в інвентарі використовуваних засобів, їхні функції збігаються в англійському та російському комп'ютерному дискурсі.

Отже, враховуючи все вище сказане, можна зробити висновки, що англійському та російському комп'ютерному дискурсу притаманні ознаки ізоморфізму (графіка комп'ютерного дискурсу, динамічність та процесуальність, комунікативність, персоніфікованість, конотативність, ситуативна зумовленість) та аломорфізму (комп'ютерна лексика, соціальна та культурологічна маркованість). Для комп'ютерного дискурсу характерні домінування англословних лексичних основ і тенденція до уніфікації норм і правил комунікації. Для комп'ютерної лексики характерне застосування мовної гри та засобів мовної експресії. Основна тенденція у формуванні комп'ютерного дискурсу – максимальне скорочення способів передачі інформації.

Вивчення комп'ютерного дискурсу продовжується. Його перспективи ми бачимо в дослідженні структури і семантики гіпертексту як невід'ємної складової комп'ютерного дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Войскуновский А. Актуальные проблемы зависимости от интернета / А. Войскуновский // Психологический журнал. – 2004. – № 1. – С. 90–100.
2. Галичкина Е. Н. Специфика компьютерного дискурса на английском и русском языках (на материале жанра компьютерных конференций) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Е. Н. Галичкина. – Волгоград, 2001. – 19 с.
3. Галичкина Е. Н. Характеристики компьютерного дискурса / Е. Н. Галичкина // Вестник Оренбургского ун-та. – 2004. – № 10. – С. 55–59.
4. Глинський Я. М., Рязьська В.А. Інтернет. Сервіси, HTML web-дизайн / Я. М. Глинський, В. А. Рязьська. – Львів : Дело, 2002. – С. 5.
5. Колпачки М. Дружеские встречи с английским языком / М. Колпачки. – СПб. : Корвус, 1993. – С. 372–376.
6. Купцова Н. С. Особенности языка хакеров / Н. С. Купцова // Язык как структура и социальная практика. – Хабаровск, 2000. – Вып. 1. – С. 37–40.
7. Липатов А. Т. Русский сленг и его соотнесенность с жаргоном и арго / А. Т. Липатов // Семантика и уровни ее реализации. – Краснодар, 1994. – С. 38–43.
8. Ніколаєва А. О. Структурно-семантична характеристика термінології програмування, комп'ютерних мереж та захисту інформації : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Російська мова” / А. О. Ніколаєва. – Х., 2002. – 16 с.
9. Русакова О. Ф. Политическая дискурсология / О. Ф. Русакова // Дискурс-Пи. Научно-практический альманах. Россия лицом к Востоку. – 2004. – № 4. – С. 144–146.
10. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры / Юрий Сергеевич Степанов. – М. : Академический проект, 2001. – 990 с.
11. Субботин М. М. Теория и практика нелинейного письма / М. М. Субботин // Вопросы философии. – 1993. – № 3. – С. 36–45.
12. Boisvert A.-M. Litterature electronique et hypertexte / A.-M. Boisvert. – Режим доступу : <http://www.lycee-chateau-briand.fr/cru-atala/publications/hutcheon.htm>.
13. Bush W. As we may think / W. Bush. – Режим доступу : http://www.isg.sfu.ca/uchier/misc/hypertext_review/index.html.
14. Crystal D. A Dictionary of Linguistics and Phonetics / David Crystal. – Blackwell Publ. Ltd., 2003. – P. 80.